

Ніна Федорова,
ORCID ID 0000-0003-4382-4686

м. Київ

УДК 37.011.33

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОСВІТНІХ ПОСЛУГ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ УЧНІВ У СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Автор тезисно розкриває сучасні підходи до навчання учнів в закладах загальної середньої освіти. Увагу звернено на традиційні (цілісність, фундаментальність, системність, гуманітаризацію та гуманізацію тощо) та нетрадиційні технології (інформаційні технології, що швидко поширилися в світі, зокрема мультимедіа, Інтернет).

Ключові слова: *учні, навчання, виховання, розвиток, інформаційні технології, Інтернет.*

Освітня система покликана виконувати запити суспільства, що має підсистеми, що реалізують завдання навчити, виховати і розвинути особистість. Головним завданням освіти є надання суб'єктам освітнього процесу фундаментальні знання основ наук і підготовка їх до життєдіяльності у суспільстві. Вища школа має підготувати високо професійного спеціаліста до професійної діяльності. Успішна реалізація поставлених завдань перед будь-якими освітніми закладами можлива за умови високого рівня постановки освітнього процесу, високого професіоналізму педагогічних кадрів будь-якого рівня [4, с. 57].

У зарубіжній літературі висвітлюють суперечливі точки зору щодо взаємозв'язку освіти та соціальних перетворень. Так, В. Сеймон стверджує, що «...освіта є одним із важливих факторів соціальних перетворень». На його думку, це ключ до економічного і соціального прогресу. Точка зору Дж. Коулмена та К. Жденса така: «...від школи нічого не залежить...» [там само], тобто знання, отримані у закладі загальної середньої освіти істотно не впливають на прибуток і на шанси досягнень життєвого успіху, адже це залежить від соціального статусу та матеріального добробуту батьків. Так, П. Лесгафт писав: «...будь-яка перебудова суспільства завжди пов'язана з перебудовою освіти». Англійський історик Д. Бест зазначив: «...система освіти, що створена суспільством, неминуче віддзеркалює соціальні відношення, що в ньому існують».

Теорії, які заперечують зв'язок освіти і соціальних перетворень ігнорують суб'єктивний досвід людини, зокрема її здатність до розвитку/саморозвитку та зміни оточуючого середовища за допомогою впливу на нього, передбачають перехід до змін. Цей процес за сутністю містить глибокий виховний процес. Він є ключовим для відповіді на запитання: «Чи зможе освіта змінити суспільство?!». Необхідно відповісти ствердно – «Так!» Таким чином, характерними умовами функціонування системи освіти в Україні у період реформування є:

ПОЛІТИЧНІ – ЕКОНОМІЧНІ – СОЦІАЛЬНІ – ПЕДАГОГІЧНІ.

Політичні: національна революція; зміни типу держави та політичного режиму; визначення нової ролі, мети та функцій держави; характер організації влади та її правової системи; участь у діяльності міжнародної спільноти; збереження громадського спокою та порядку; створення законодавчої, виконавчої та судової влади; відродження армії й української нації; збереження територіальної цілісності; гарантування багатопартійності, свободи слова, думки; стабільність політичного стану та зміцнення престижу держави у світі.

Економічні: ведення нового механізму господарювання формування ринкових відносин в усіх сферах життя суспільства, збереження економічного середовища; стрімке падіння виробництва, зростання цін, інфляція, безробіття, руйнування системи економічного управління, розвал банківської та кредитно-фінансової системи; криза податкової політики та системи тощо.

Соціальні: відсутність умов задоволення фізичних, культурних, духовних потреб членів суспільства, що сприяли б реалізації їхніх інтересів, прав та обов'язків; можливості впливу на суспільство, розширення суспільства на класи (багаті, бідні); відсутність оптимального морально-психологічного клімату у відносинах тощо.

Педагогічні: визначення нової мети та завдань навчання, виховання і розвиток молодого покоління; модернізація структури та змісту навчання і виховання в системі освіти загалом; визначення соціально-економічного статусу середньої освіти, фінансово-господарська діяльність тощо [3, с. 57].

Доречно визначити *головні принципи педагогічних технологій*.

1. **Ціледостатність** – це єдність освіти, виховання та розвитку особистості з одного боку, *системність* – з іншого. Причому системність визначають як подання освітньої дисципліни, а також як цілісну систему освіти з її складниками.

2. **Фундаментальність** – це сутнісний підхід, заснований на навчанні певними блоками базового змісту освітньої дисципліни. Фундаментальні знання – це пізнання головних законів, що керують поведінкою та взаємодією базисних структур природи; стратегічна перспектива і потенціал для розроблення та здійснення довготривалих стратегій та ініціатив в певних галузях науки; теоретичні та експериментальні дослідження, спрямовані на пошук загальних законів об'єктивної реальності. Фундаменталізацію освіти розуміють як навчання учнів природничо-математичним дисциплінам. Кожна освітня дисципліна містить базову інформацію, на основі якої можна розширювати знання в певній галузі, поповнювати їх самостійно впродовж життя. Такі знання утворюють її фундамент, без якого неможливо здійснювати будівництво. *Сутнісний підхід* пов'язано зі значними блоками, що знижують навантаження на пам'ять і розширюють межі мислення. Цей принцип запропонував В. Шаталовий у 1960-х роках. Отже, сутнісний підхід є основою фундаменталізації, що передбачає синергетичний підхід на основі синтезу природничих, гуманітарних і технічних наук.

3. **Культуровідповідність.** Цей принцип сформував у ХІХ ст. німецький педагог А. Дистервег. Він означає, що навчати необхідно відповідно сучасному рівню розвитку культури. Неможливо не враховувати сучасні можливості освіти: комп'ютери, засоби мультимедіа та загалом рівень культури, зокрема економічної.

Виникла потреба щодо підготовки спеціалістів, які працюють за ринкових відносин з економічною формулою:

«ЗНАТИ, ВМІТИ, БАЖАТИ, ВСТИГАТИ».

4. **Гуманітаризація та гуманізація освіти.** Ці поняття мають спільний корінь та походження (від лат. *humanus* – людяний, *humanitas* – людство, людяність) [1]. У процесі планування кожний учитель має здійснювати цей принцип з точки зору корисності для суспільства, розкриваючи його історичні можливості. Розглядаючи це потрібно використовувати не авторитарну педагогіку, а педагогіку співдіяльності, що реалізує принцип гуманізації освіти та сприяє формуванню високоморальних якостей людини.

5. **Навчати досліджуючи, досліджуючи навчати.** Цей принцип передбачає, що, з одного боку, від кожного вчителя вимагається надавати можливість учню здійснювати дослідження у певній галузі, а з іншого – учитель розробляє таку освітню технологію, апробує її в освітньому процесі, спостерігає, у разі необхідності вносить корективи. Це є важливим з метою підвищення професійної майстерності та поглиблення знання учнями.

6. **Неперервність освіти.** Цей принцип передбачає підготовку учнів до вступу до закладу вищої освіти та набуття професійних знань і навичок майбутньої професії. Навчити учнів на все життя неможливо, тому цей принцип передбачає сформувати в учнів якість – самостійно поповнювати знання впродовж життя.

7. **Діяльнісний підхід** передбачає технологію, що побудована на дидактичному принципі зв'язку теорії з практикою. Знання набувають лише в процесі діяльності. Тому важливо організувати освітній процес діяльності учнів так, щоб вони змогли на практиці застосовувати отримані знання.

8. *Компетентнісний підхід* визначають як інтегральну якість особистості, що виявляється в загальній здібності та готовності до діяльності. Ця якість базується на соціалізації випускника, а також зорієнтована на самостійне та успішне застосування, володіння особистістю відповідною компетенцією, що містить її особисте ставлення до предмета діяльності. Науковці розмежовують поняття «компетенція» та «компетентність». Вони визначають компетенцію як характеристику (опис) посади, обов'язків, потенціалу, а компетентності – як інтегративну характеристику якості особистості (працівника) орієнтовану на розв'язання задач, що визначають її посаду (повноваженнями, правами, обов'язками), реальними можливостями та здібностями [5, с. 23]. Дослідження показують, що в сучасних умовах формування знань, умінь та навичок не є головною метою освіти, тому що для особистості важливою є не стільки енциклопедична грамотність, скільки здібності застосовувати набуті узагальнені знання, вміння та навички з метою розширення конкретних ситуацій і проблем, що виникають у реальному житті. Компетентність містить не лише когнітивний та операційно-технологічний складники, а й мотиваційний, етичний, соціальний, поведінковий, а також результати освіти, особистісні досягнення та здібності [там само].

Необхідно зазначити, що *компетенція* – ідеальна, нормативна й об'єктивна, що моделює властивості, які необхідно сформувати в особистості або описує їх смислове наповнення, а *компетентність* характеризує реальні якості, належать до особистості, є об'єктивним характером, з нею можуть відбуватися трансформації, вона несе емоційне забарвлення [там само].

Майбутнім професіоналам компетентнісний підхід допоможе бути конкурентоздатними на будь-якому ринку праці, а також своєчасно здійснити особистісну та професійну соціалізацію та адаптацію.

З метою забезпечення сучасної освіти, виховання і розвитку учнів ЗЗСО потрібно застосовувати *інформаційні технології*. Упродовж останніх років це поняття замінюють терміном «*комп'ютерні технології*». Виникли ще новіші поняття: «нові інформаційні технології» (НІТ), «комунікаційні технології» (КТ) тощо. Науковці активно вивчають тенденції зміни традиційних педагогічних технологій. З комп'ютерною освітою пов'язують інформаційні технології для реалізації яких необхідно: 1) створити технологічні умови, програмові засоби, телекомунікаційні системи; 2) забезпечити технологічну базу; 3) забезпечити розвиток випереджального виробництва інформації та знань; 4) підготувати кваліфіковані педагогічні кадри; 5) реалізувати комплексне впровадження інформаційних технологій у сферу виробництва, управління, освіти, науки, культури тощо [2, с. 37].

На сучасному етапі до інформаційних технологій зараховують також мультимедіа. Мультимедіа – це те, що швидко розвивається в галузі інформатики (*multi* – багато, *media* – середовище). Продукцію мультимедіа всебічно застосовують в інформації (комп'ютерні дані, теле- та відеоінформація, мова, музика тощо). Таке поєднання призводить до використання різних технічних пристроїв реєстрації та обладнання відтворення інформації, що передбачає управління від комп'ютера телевізором, програвачем, відеомагнітофоном, електронними музичними інструментами тощо. За природою мультимедіа є інтерактивними технологіями, тобто такими, за використання яких слухач не залишається пасивним [3, с. 45].

Зазначені зміни сприяли тому, що світова спільнота зараз активно використовує мережу Інтернет. У майбутньому використання Інтернету буде залежати від його вартості. Однак, попри це, користь використання Інтернет-ресурсів є очевидною. Отже, інформаційні технології сприяють формуванню єдиного простору для світового співтовариства.

Таким чином, будь-які технологічні підходи в освіті ЗЗСО мають позитивний бік – підвищення якості середньої освіти, що створюють соціалізуючу дію на особистість, сприяють розвитку саморегуляції, стимулюють цілепороджувальну діяльність учнів, що призводить до підвищення ефективності освітньої діяльності.

Використані літературні джерела

1. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – Київ : Пед. думка, 2001. – 516 с.
2. Савельев А. Я. Новые информационные технологии в обучении / А. Я. Савельев // Совр. высш. шк. (Варшава). – 1990. – № 3, 4. – С. 37–43.
3. Токарева В. С. Гипертекстовые технологии в обучении / В. С. Токарева // Новые технологии в образовании. Обзор. инф. – М. : НИИВШ, 1994. – Вып. № 3.
4. Федорова Н. Ф. Професійні якості суб'єкта навчання, що впливають на його творчий розвиток / Н. Ф. Федорова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2017. – № 5 (60). – С. 57–62.
5. Топоровский В. П. Аналитическая компетентность педагога: технология развития, педагогический анализ, методы и формы оценки : учеб.-метод. пособие / В. П. Топоровский. – 2-е изд., стереотип. – М. : Планета, 2011. – 176 с.

References

1. *Pedahohichnyi slovnyk [Pedagogical dictionary]* (2001). M. D. Yarmachenko (Ed.). a real member of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
2. Savelev, A. Ya. (1990). *Novye ynformatsyonnye tekhnolohyy v obuchenyy [New information technologies in teaching]* / A. Ya. Savelev // *Sovrem. higher shock (Warsaw)*. 3, 4. 37-43 [in Russian].
3. Tokareva, V. S. (1994). *Hypertekstovye tekhnolohyy v obuchenyy [Hypertext technologies in teaching]*. *Novye tekhnolohyy v obrazovanyu – New technologies in education*. Moscow. 3 [in Russian].
4. Fedorova, N. F. (2017). *Profesiini yakosti subiekta navchannia, shcho vplyvaiut na yoho tvorchyi rozvytok [Professional qualities of the subject of learning, influencing his creative development]*. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. 5 (60), 57-62 [in Ukrainian].
5. Toporovskyi, V. P. (2011). *Analytycheskaia kompetentnost pedahoha: tekhnolohyia razvytyia, padahohycheskyi analiz, metody i formy otsenky [Analytical competence of the teacher: technology of development, patagogical analysis, methods and forms of evaluation: educational method. Allowance]*. 2nd ed. Moscow: Planet [in Ukrainian].

Fedorova Nina,
Kyiv, Ukraine

Modern approaches to educational services, education and development of secondary school pupils

The author briefly reveals the modern approaches to the education of secondary school pupils. She focuses the attention on the traditional and non-traditional technologies. Traditional ones are considered as integrity, fundamentality, consistency, humanitarization and humanization etc., and non-traditional ones are information technologies, which quickly wide-spreading over the world (multimedia, Internet).

The educational system is designed to fulfill the needs of society with subsystems that carry out the task of teaching, educating and developing a person. The main task of education is to provide the subjects of the educational process with fundamental knowledge of the fundamentals of science and their preparation for life in society. A high school should prepare a highly professional specialist for professional activities. Successful implementation of the tasks set before by any educational institution provides a high level of educational process, high professionalism of pedagogical staff of any level. Theories that deny the relations between education and social transformations ignore the subjective experience of a person, in particular his ability to development/self-development and change the environment through influence on it, involve the transition to change.

It should be noted that competence is ideal, normative and objective, which simulates the properties that need to be formed in the individual or describes their semantic content; and competency characterizes the real qualities that belong to the individual, are objective in nature, can occur with its transformation, and are emotional by their nature.

Key words: pupils, education, development, information technologies, Internet.

Федорова Нина,
г. Киев

Современные подходы к образовательным услугам, воспитанию и развитию учащихся в системе среднего образования

Автор тезисно раскрывает подходы к обучению учащихся средней школы. Обращает внимание читателя на традиционные и нетрадиционные технологии. К традиционным технологиям относятся: целостность, фундаментальность, системность, гуманизация и гуманитаризация и др., а к нетрадиционным – информационные технологии, которые быстро передают и распространяют по всей планете Земля (мультимедиа, Интернет).

Ключевые слова: учащиеся, обучение, воспитание, развитие, информационные технологии, Интернет.

Стаття надійшла до редколегії 20 квітня 2018 року.

Ірина Надєждіна,
ORCID ID 0000-0002-3761-9494
м. Херсон

УДК 37.013. 42-058.23 (09.(477.72) «18/19»

ПРОСВІТНИЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ НІМЕЦЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто питання просвітницько-педагогічної діяльності представників німецької інтелігенції на Півдні України другої половини ХІХ – початку ХХ століття. Згадано відомих персоналій, які зробили вагомий внесок у загальний розвиток населення регіону та його культурний та економічний добробут. Представникам німецької інтелігенції був відкритий доступ до загалу общини, вони могли проводити вечори, добродійні концерти, вистави. Представники наукової інтелігенції були зацікавлені в поширенні власних наукових ідей серед грамотного населення та студентів, що давало змогу відібрати здібних учнів для подальшої наукової діяльності. Позитивним було те, що вивчення державної мови давало можливість бути дотичними до міських рішень та для інтеграції в державний та європейський простір.

Ключові слова: інтелігенція, просвітницько-педагогічна діяльність, освіта, німецька інтелігенція, добродійність, читання, лекції, національна самоідентифікація, школи, училища, курси.

Теорія та практика освіти безпосередньо пов'язана з історичними, культурними, релігійними, морально-етичними традиціями й особливостями кожного народу, його уявленнями про загальнолюдські та суспільні цінності. Покращення якості освіти молоді, підвищення рівня її загального розвитку до сучасних вимог можливо через засвоєння змісту діяльності інтелігенції, її громадянської активності, спрямованої на економічний